

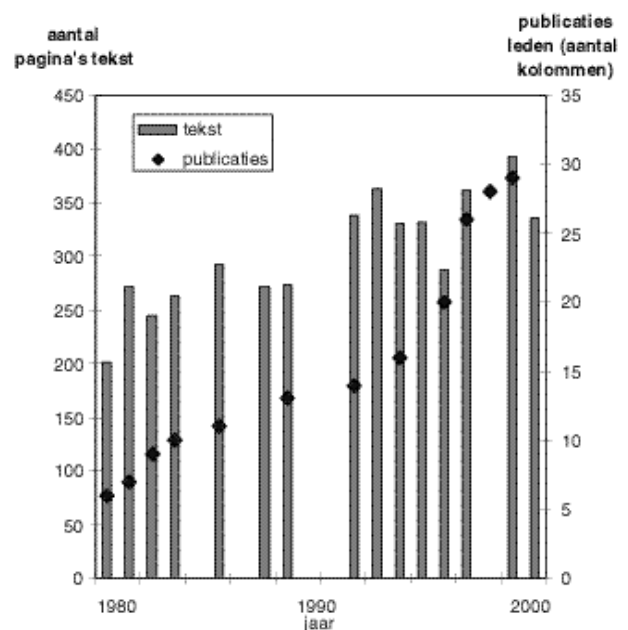
Dr. Ir. Pierre Kuppens en de historie van het Tijdschrift NVKC

Bij het terugtreden van een hoofdredacteur is vaak de vraag voor de achterblijvers: "Wat zijn de verdiensten van die man/vrouw"? Om deze vraag te beantwoorden kun je je oor te luisteren leggen bij collega's die hem/haar al langer kennen. De subjectiviteit van het beoordelen en het selectieve geheugen zullen dan resulteren in een mooi verhaal met een opsomming van anekdotes. De exact aangelegden onder ons, binnen de klinische chemie zijn dat er velen, zal dit nauwelijks bevredigen. Daarom toog een van uw redacteurs naar het hoofkantoor van de NVKC om daar archievenonderzoek te doen in de beschikbare jaargangen van het Nederlands Tijdschrift voor Klinische Chemie (NTKC). De bedoeling was: de rol van Pierre Kuppens als hoofdredacteur binnen de historie van het NTKC zichtbaar te maken. Automatisch komt dan naar voren dat sommige problemen die er bij een tijdschrift spelen, zoals het steeds weer vergaren van voldoende kopij, van alle tijden zijn.

Van het NTKC zoals wij dat nu kennen, verscheen het eerste nummer in 1980 onder de naam Tijdschrift van de Nederlandse Vereniging voor Klinische Chemie. Voordien was er 5 jaar lang een stencil rondgestuurd: "Mededelingen", onder regie van drs. C.A.M. Meijers. De eerste redactie bestond uit de volgende leden: Persijn, Benraad, Van der Heijden, Van Oudheusden en Verleur. In het eerste Editorial nodigt de toenmalige hoofdredacteur Persijn de leden uit "meer in het eigen tijdschrift te publiceren dan in dat van andere verenigingen veelal buiten de klinische chemie". "Het voordeel is dat men bij publicatie voor eigen vakgenoten specifieke accenten kan aanbrengen die van praktisch belang zijn en die verloren zouden gaan bij publicatie in andere tijdschriften". "Naast dit voordeel voor eigen vakgenoten is er dan het voordeel van de auteur dat het Tijdschrift geen eigen copyright-rechten opeist". De hoofdredacteur sluit met de volgende oproep: "Alleen met uw aller inzet zal de redactie in staat zijn deze informatie en commentaren zo optimaal mogelijk te verzorgen".

Zoals uit de figuur blijkt omvatte de eerste jaargang onder regie van Persijn 200 pagina's tekst. Men gebruikte toen nog een vrij grote letter, enorme figuren en een heel royale lay-out. Zo kon men het Tijdschrift wel "gevuuld" krijgen, zal men nu constateren. Toentertijd was dit echter normaal. Ook toen al werden de wetenschappelijke activiteiten der leden gemeld. Een opsomming daarvan vergde 6 kolommen in het Tijdschrift. Wetenschappelijk was de productie van de vereniging, met een aantal leden niet veel minder dan nu, matig te noemen, ten minste in vergelijking met

de recente jaren. Men was vermoedelijk vooral praktisch bezig met apparatuur opbouwen en in stand houden. Dat leek mij bevestigd in de keuze van rubrieken die men hanteerde: "analytische methodes" en "continuous flow", naast rubrieken als: geneesmiddelen en toxicologie, hematologie en immunologie, hormonen, inborn errors, statistiek, stolling, ijzerstofwisseling en diversen. Ook toen waren er al speciale uitgaven over een bepaald thema, zoals over catecholamines (1982) en over GC-MS (1984). Het zijn veelal nog steeds waardevolle bijdragen die mijn oog passeerden bij de screening van de jaargangen, met name artikelen over sikkelcelanemie en oxidatieve stress en over de fysiologie van stress. De achtergrond zou ook bij het huidige klinisch-chemische onderzoek niet misstaan. Het valt op dat hoogleraren klinische chemie in die tijd regelmatig hun visie op de ontwikkeling van de klinische chemie ventileerden. In 1988 zat de wisseling van de wacht aan te komen. De redactie bestond toen uit de volgende personen: Persijn, Beunis, Benraad, Van der Graaf, Frölich, Korsten, Meijers, Van Oudheusden en Vader. Beunis was benoemd tot plaatsvervangend hoofdredacteur. Het was een tijd dat de klinische chemie volop in beweging was. Mogelijk hing dit samen met de introductie van de enzymatische methoden die automatisering vergemakkelijkten. Ook de voorspoedige ontwikkeling van de informatica zal daaraan hebben bijgedragen. In 1989 was er een onderzoek naar de toekomstperspectieven in de klinische chemie onder

Figuur 1. Karakteristieken van het Nederlands Tijdschrift voor Klinische Chemie over de jaren 1980-2001.

voorzitterschap van dr. ir. P. Kuppens in het Tijdschrift gepubliceerd. Voor laatstgenoemde leidde dit tot de toetreding tot de redactie van het Tijdschrift. Mei 1990 was het laatste nummer onder regie van dr. J.P. Persijn. Uit het afscheidswaard van de hand van dr. G.T.P. Sanders noteer ik: "Het Tijdschrift is een kwalitatief hoogstaand blad". "Het is sinds het begin de vlag van de NVKC". "Het is een middel om naast de internationale publicaties, de bevindingen ook in eigen kring te publiceren".

Na het afscheid van Persijn promoveerde Beunis tot hoofdredacteur, echter in juli 1991 (jaar 11 in de grafiek) werd dit hoofdredacteurschap overgenomen door P. Kuppens. De rest van de ploeg waarmee Kuppens aan de slag ging was: Beunis, Benraad, Frölich, Muskiet, Van Rijn, Vader en Zwart. Uit de grafiek kan men zien dat sindsdien de omvang van het Tijdschrift globaal 25% toenam. Men gebruikte echter een veel compactere lay out waardoor men op een A-4 formaat veel meer kwijt kon dan in de jaren begin 1980. Men kan dus stellen dat de nieuwe hoofdredacteur met zijn redactie globaal 40% meer kopij had te verwerken. Net als zijn voorganger werden hierbij zeer hoge normen aangelegd. Ook nu toonde de hoofdredacteur een zeer betrokken inzet. Van insiders vernamen we dat er vlak voor het aanleveren van de kopij er door het echtpaar Kuppens altijd hard gewerkt werd om de "dead line" te halen.

Het valt op, dat het Tijdschrift zich in de beschreven jaren mocht verheugen in een grote belangstelling van "de Industrie". Al vanaf het begin kon men rekenen op 16 pagina's advertenties per nummer. In het jaar 1997 waren dat er nog 13 en daarna is er een verdere daling te bespeuren. De terugloop van het aantal advertenties lijkt op de stabilisering van de klinische chemie vooruit te lopen. Is het toevallig dat de wetenschappelijke output van de leden min of meer gelijktijdig exponentieel stijgt? Tussen 1995 en 2000 is er bijna een verdubbeling van het aantal kolommen in het Tijdschrift te zien welke nodig zijn om de output van de leden te memoreren. Natuurlijk zal dit ook aan de wetenschappelijke commissie hebben gelegen en aan het teamwerk dat in toenemende mate ten grondslag ligt aan research met daarbij de klinische chemie als bakermat voor de minder experimentele bepalingen. Andere factoren die ongetwijfeld een rol zullen hebben gespeeld zijn: het beschikbaar komen van een personal computer met programma's voor tekstverwerking, gegevensverwerking (spreadsheets en statistiek) en voor het zelf maken van figuren. Deze vooruitgang in technisch potentieel waarover de huidige auteurs beschikken heeft dus voor een flinke groei gezorgd in het aantal publicaties. Echter, dit heeft nauwelijks geleid tot een toename van het aantal publicaties voor eigen kring. Het redigeren van een alreeds internationaal gepubliceerd artikel kost extra tijd welke men kennelijk liever gebruikt om nog een andere internationale publicatie te schrijven? Uit de grafiek wordt duidelijk dat onder regie van Kuppens er globaal 30% meer kopij moest worden verwerkt. Nader onderzoek leert echter, dat het aantal op eigen initiatief ingestuurde publicaties afneemt, met een toenemend aantal zogenaamde themanummers. Het

lanceren van nieuwe thema's, zoals ik me heb laten vertellen, was vooral het werk van de hoofdredacteur in overleg met de redactie. Waar de onderwerpen vandaan kwamen is niet bekend. Af en toe werd een onderwerp enkele jaren later opnieuw aangesneden. Zo is er al in 1994 "semenanalyse", als onderdeel van "fertiliteit" aan de orde geweest (onlangs is dit onderwerp in een breder verband opnieuw behandeld).

In 1994 trad Van Pelt toe tot de redactie; een jaar later werd deze benoemd tot plaatsvervangend hoofdredacteur. Het maken van dit tijdschrift werd toen meer een Limburgs onderonsje, zij het dat het uiteindelijke resultaat in Brabant verder vorm kreeg met Van der Graaf als eindredacteur en Verhagen als drukker. In 1995, bij het overgaan naar de twintigste jaargang, kreeg het Tijdschrift een andere indeling, een ander omslag, een ander lettertype en zijn huidige naam: Nederlands Tijdschrift voor Klinische Chemie.

Met toenemende pluriformiteit nam het aantal redactieleden licht toe tot een maximum van 12. In 1999 werd er een onwaarschijnlijke omvang bereikt van 393 compact gedrukte pagina's. Het aantal advertenties was echter teruggelopen van 16 pagina's naar 8, terwijl het aantal kolommen met literatuurreferenties der leden was gestegen tot 28. In het jaar 2000 had het Tijdschrift niet minder dan 3 themanummers die "getrokken" werden door afzonderlijke redactieleden. Daarbij was er dan nog een speciale uitgave Kalibratie 2000. Als men deze cijfers en de grafiek even op zich laat inwerken dan rijst de vraag hoe het nu zit met het "aanbrengen van specifieke accenten van praktisch belang" waar Persijn, de eerste hoofdredacteur, zo op hamerde. Uit eigen ervaring geloof ik dat veel wetenschap nu vooral dient om inzichten te verdiepen. De klinische chemie heeft zich bewezen. Nieuwe bevindingen worden zeer kritisch bekeken. De praktische aspecten zijn ten tijde van publicatie vaak nog duister. Pas de toekomst zal dat leren en... bij bewezen praktische waarde wordt het inzicht of de bepaling aan het repertoire toegevoegd. Dit gebeurt niet meer zo vaak. Echter, publiceren met daarbij horend een gedegen literatuurstudie en het moeizaam formuleren van de verkegen resultaten in heldere concepten, is, vooral voor jongeren, de manier om zich wetenschappelijk te vormen.

De hoofdredacteur is nu meer een teamleider, in het verlengde van de tijd waar het niet direct de individuen zijn maar meer de teams die het hem doen. Nu bij het scheiden van de markt telt de redactie 12 leden: naast Kuppens zijn dat Van Pelt, Van Helden (eindredacteur), Beyer, Blankenstein, Castel, Demacker, Fisher, Janssens, Swinkels en Vermes. Uiteraard voeg ik daar dan gaarne aan toe: mevrouw Kuppens.

Inmiddels staat vast dat Van Pelt en Janssens de redactie verder gaan leiden. Grote vraag is of het Tijdschrift de "concurrentie" met het alternatieve medium, internet, kan overleven. Steeds terugkerende onderwerp van de laatste redactievergaderingen was het aloude probleem van redacties: "hoe verzekeren we ons van voldoende kopij in de toekomst?". We hebben gezien dat de verzuchting van Persijn nu weer meer dan ooit waar is: men publiceert vooral elders en dit terwijl de wetenschappelijke productie met

sprongen vooruit is gegaan. De vraag werd steeds gesteld: is publiceren in het Tijdschrift aantrekkelijker te maken voor bepaalde groepen zoals klinisch chemici in opleiding? Het laatste woord is hierover nog niet gezegd. Naar boven verwijzend zou het goed zijn voor de wetenschappelijke vorming van de jongeren om dit Tijdschrift in ere te houden.

Andere overlevingsopties zijn: eventueel met andere verenigingen samen publiceren? Zoals uit de grafiek blijkt, zit men toch nog aardig boven het aantal pagina's dat in de jaren 1980-1990 werd gehaald. Het Tijdschrift lijkt daarmee in ieder geval nog een reserve te hebben om voort te gaan. Zoals ook vroeger meermalen is gesteld: het Tijdschrift is nog steeds de vlag van de vereniging; het is dus van en voor en door de leden. Het is aan de leden om het voorzetsel "door" opnieuw inhoud te geven. We vertrouwen erop

dat dit lukt; dan is de verdere toekomst van het Tijdschrift zeker weer verzekerd.

Terugkijkend heeft Pierre Kuppens dus meer als teamleider gefungeerd vergeleken bij zijn voorganger. Op die manier kon het Tijdschrift het visitekaartje van de vereniging blijven. De rol die het Tijdschrift in het verleden heeft vervuld, maakt het waard nu goed na te denken en afspraken te maken om ook voor de toekomst het visitekaartje van de vereniging te blijven. Een meer actieve inbreng van alle leden van de vereniging zal daarbij essentieel blijken. Treedt dus toe tot de virtuele redactie! Pierre Kuppens kan dan met een gerust hart de vlag overdragen.

Namens de redactie,

Dr. P.N.M. Demacker